

Katowice, 31.07.2024

Jolanta Szulakowska-Kulawik

Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego, Katowice

Prof. dr hab. sztuk muzycznych,

Dyscyplina: Kompozycja i teoria muzyki

Dr nauk humanistycznych

Dyscyplina: kulturoznawstwo

(przewód: Wydział Filologiczny Uniwersytetu Śląskiego, 2015)

**RECENZJA DOROBKU NAUKOWEGO I PRACY
DOKTORSKIEJ**

Mgr PAULINY ZGLINIECKIEJ - HOJDY

Pod tytułem:

Polska opera literacka XXI wieku

Zleceniodawca recenzji: Akademia Muzyczna im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789 z późn. zm.) oraz na podstawie Uchwały Rady do spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie nr 23/2024 z dnia 20 maja 2024 r.

Dotyczy: pisma dr hab. Moniki Gardoń-Preinl, prof. AMKP, przewodniczącej Rady do spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie z dn. 27.05.2-24.

Do nadesłanego wyżej wspomnianego pisma informującego o wyznaczeniu mojej osoby recenzentem przez Radę do spraw Dyscypliny Akademii Muzycznej w Krakowie w postępowaniu doktorskim z dziedziny teorii muzyki została dołączona następująca dokumentacja: egzemplarz pracy doktorskiej oraz wykaz dorobku w wersji elektronicznej.

Sylwetka Doktorantki: Pani mgr Paulina Zgliniecka-Hojda jest absolwentką Akademii Muzycznej w Krakowie oraz studiów doktoranckich w tamtejszej Uczelni (2018-2024). Doktorantka podjęła też studia podyplomowe na kierunku

Edytorstwo i Redakcja Tekstu na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz kurs Podstaw Edytorstwa Muzycznego PWM.

Doktorantka prowadzi szeroko zakrojoną działalność popularnonaukową w dziedzinie muzyki, także na macierzystej Uczelni, oraz pracuje zawodowo w średnim szkolnictwie muzycznym w Krakowie, współpracuje ponadto z krakowską Filharmonią im. K. Szymanowskiego oraz z Uniwersytetem Jagiellońskim. Co istotne, swoją aktywność na polu muzyki Doktorantka rozpoczęła już w czasach studenckich (m. in. Przewodnicząca Samorządu Studenckiego, członek Rady Wydziału, współorganizacja studenckich konferencji naukowych).

Ocena dorobku naukowego Doktorantki:

Pani mgr Paulina Zgliniecka-Hojda ma bogaty dorobek naukowy – brała udział w 20 konferencjach naukowych w kraju i za granicą (Paryż, Ukraina, Moskwa, Wielka Brytania), opublikowała cztery teksty w uczelnianych czasopismach naukowych (Kraków, Katowice w l. 2018-2024 na tematy oper A. Nowaka), również szereg (28) publikacji o charakterze omówień koncertowych oraz redakcji.

W zakresie działalności naukowej w dziedzinie teorii muzyki mgr Paulina Zgliniecka-Hojda świadomie i konsekwentnie obrała sobie konkretny zakres badawczy, w sensie pogłębienia zagadnień przedstawianych w pracy magisterskiej („Opera Mikołaja Rimskiego-Korsakowa *Nieśmiertelny Kościej* jako muzyczna realizacja bajki magicznej”) – współczesną operę, głównie polską, ze szczególnym uwzględnieniem dzieła Aleksandra Nowaka. Ten fakt zgłębiania określonej problematyki od kilku lat należy potraktować jako dowód rozwiniętej świadomości naukowej i znajomości podejmowanych w środowisku zagadnień analitycznych.

Oceniając merytorycznie owe publikacje z dziedziny teorii muzyki, należy stwierdzić ich wysoki poziom, zastosowaną szeroką bibliografię i operatywność w sferze formułowania wniosków. Autorka wykazuje zarówno znaczną umiejętność dokonania analizy muzycznej, jak i przeprowadzenia sprawnych procedur konkludujących. Sięganie do opracowań z obszaru teorii literatury również podnosi wartość publikacji, podobnie jak właściwe posługiwanie się treściami internetowymi. Znana w środowisku od kilku dekad interpretacja dzieła muzycznego o charakterze syntetycznym, interdyscyplinarnym, międzygatunkowym, pogłębionym humanistycznie, znalazła w tym przypadku nieprzeciętny, godny szerszego upowszechnienia, wyraz, jak przystało na absolwentkę krakowskiej Uczelni muzycznej.

W tym miejscu pragnę wskazać na zaangażowanie Doktorantki o szczególnym znaczeniu, jakie widzę w pracy popularyzującej wiedzę o muzyce,

zwłaszcza wśród dzieci (na terenie Krakowa i Małopolski). Poza wzbogacaniem własnego doświadczenia, działalność taka powoduje rozszerzanie pola świadomej publiczności, stanowiąc istotny wkład w projektowanie przyszłości.

Ocena pracy doktorskiej mgr Pauliny Zglinieckiej-Hojdy pt.

Polska opera literacka XXI wieku – Eugeniusz Knapik, Paweł Mykietyn, Aleksander Nowak, Dariusz Przybylski

Dysertacja doktorska sporządzona jest zgodnie z przedstawionym tematem, w sposób zwarty, przejrzysty i odpowiadający wymogom dziedziny. Autorka rozplanowała swoją rozprawę tak, by zgodnie z obecnymi tendencjami zaprezentować problem zarówno w wersji słownej, jak i graficznej, co stanowi dodatkowy atut tej pracy. Podział pracy na trzy segmenty jest wyrazem przeprowadzenia głębokich rozważań prekonceptyjnych - konsolidacja w ukazaniu problematyki libretta, warsztatu muzycznego i wstępnie, teorii gatunku, została dokonana na zasadzie działań komparatystycznych.

W owym, pierwszym rozdziale, Autorka argumentuje swoją znajomość różnych typów libretta operowego, omawiając szczególnie rzadko podejmowany, a spenetrowany przez siebie, typ opery literackiej. Taki bowiem rodzaj przedstawiają, według Autorki, wskazane w tytule wybrane dzieła (*Moby Dick* Eugeniusza Knapika, *Czarodziejska góra* Pawła Mykietyna, *ahat ili – siostry bogów* Aleksandra Nowaka i *Anhelli* Dariusza Przybylskiego). W tym miejscu na aprobatę zasługuje porównawcze omówienie relacji literackiego oryginału oraz ogląd różnorodnych procesów jego adaptacji w stosunku do końcowego rezultatu, czyli libretta.

Kolejne komponenty doktoratu są poświęcone integralnej, muzyczno-literackiej i kulturowej interpretacji wybranych dzieł, a ukoronowane one są, co jest godne wyrażnej aprobaty, refleksją porównawczą wszystkich tych oper. Zarysowane wnioski dotyczące różnic procedur kompozytorskich omawianych utworów stanowią odzwierciedlenie ugruntowanej już samodzielności badawczej oraz umiejętności swobodnego operowania procesem analitycznym. Podkreślenia wymaga także ukazana wielokrotnie w pracy integralna analiza słowno-muzyczna dotycząca konkretnych momentów dzieł, na fundamencie których to działań Autorka konstruuje całość refleksji, jak też wyczerpująco i prawidłowo udostępniane przypisy.

Podobnie bardzo dobrze i na bazie rozszerzonej pracy intelektualnej dokonano muzycznej charakterystyki postaci i figur retorycznych we wszystkich wybranych operach. Prawidłowo oraz także w stopniu wzbogaconym dokonany został opis kulturowego fundamentu każdej z oper. W związku z powyższym stwierdzeniem na wyróżnienie zasługuje omówienie kwestii mitu (w odniesieniu

do dzieł A. Nowaka) oraz ideologicznych tendencji romantyzmu (w obszarze opery D. Przybylskiego).

Wnikając w detale rozprawy, wskazać należy na sprawne wykorzystywanie przez Autorkę pojęć i operacji w ramach sztuki słowa, na przybliżenie terminu integracji pojęciowej oraz na efektywne dopasowanie analizy procesów mentalnych do dzieła muzycznego, co jest zabiegiem szczególnie niezbędnym w stosunku do utworów XXI wieku. Tego typu sposoby pracy z materiałem dźwiękowym ułatwione są niewątpliwie faktem posługiwania się przez Doktorantkę kilkoma językami obcymi (angielski, francuski, niemiecki, rosyjski).

Pochyliłabym się także nad specyfiką wybranej bibliografii – nie wykazano w niej dobrze znanych pozycji w dziedziny teorii muzyki czy kultury, lecz publikacje specjalistyczne – wnioskuję, że dobór tego typu został głęboko przemyślany, ukazany w celu zaakcentowania rozszerzonej kompetencji Doktorantki i Jej rozeznania w literaturze problemu, nie tylko z kręgu muzyki (np. wyjątkowa książka Edwarda Saida *O stylu późnym*). Celem Autorki nie było także ukazanie swojego rozeznania w kwestii teoretycznej analizy muzyki, gdyż ta umiejętność spełniona jest w zupełności na przestrzeni całej pracy w podejmowanym szeroko zróżnicowanym zasobie tych metod.

Całości dopełnia streszczenie (wraz z wersją angielską) oraz wyczerpująco sporządzona dokumentacja elektroniczna.

W przypadku możliwości publikacji tej rozprawy, do czego się stanowczo przychylam, wskazałabym do rozważenia poniższe kwestie natury redakcyjnej, korygującej czy uzupełniającej:

- uszczegółowienie autorskiego podejścia, autorskiej koncepcji sedna tematu u progu rozważań, czyli opisu opery literackiej wobec podanych na początku typów tego gatunku, akapit na s. 23 nie wyjaśnia bowiem tego problemu dosadnie, uczynione jest to dopiero w zakończeniu, widziałabym konieczność sformułowania własnej opinii na wstępie pracy, w funkcji hipotezy, której udowodnieniem jest całość pracy,
- wyjaśnienie co do własnych preferencji zastosowania omawianych metod badawczych opery literackiej,
- bliższy opis charakterystyki gatunku opery-misterium (E. Knapika)¹,

¹ Na marginesie zaznaczam, iż onegdaj zaprezentowałam sylwetkę kompozytora w książce o śląskich kompozytorach (bez wspomnianej opery, której wówczas jeszcze nie było) – *Śląskie intermundia*, Katowice 2001 oraz analizę trylogii operowej (*Od eufonii do postmodernizmu – opery Eugeniusza Knapika*, [w:] *Opera polska w XX wieku*, red. M. Jabłoński, H. Lorkowska, J. Stęszewski, wyd. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Poznań 1999, s.115-133).

- wyrugowanie z tekstu pewnych, rzadkich, wyrażeń kolokwialnych (tekst „sam w sobie”, s. 27; „odhaczyć”, s. 66),
- w moim rozumieniu, gatunek tych wybranych, ściśle literackich, oper najbardziej zbliża się do wskazanego przez Autorkę III typu literackości (s.249-251), odróżnianego od cech opery w ogóle, co wymaga zaakcentowania,
- widzę zasadność zamieszczenia podsumowania słownego cech owych oper niezależnie od wielokrotnego przybliżania tych kwestii w ciągu pracy oraz w funkcji dopełnienia rzetelnych i wyczerpujących wniosków sporządzonych w wersji graficznej (s.239-246); taki zabieg wydaje mi się stosowny zwłaszcza w odniesieniu do problemu związków słowno-muzycznych oraz w postaci rozszerzenia kwestii wartości.

W sferze konkluzji stwierdzam, że rozprawa doktorska Pani mgr Pauliny Zglinieckiej-Hojdy spełnia warunki sformułowane w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.), stanowiąc oryginalną prezentację problemu z tego zakresu oraz wykazując wysoki poziom ogólnej wiedzy humanistycznej i fachowej.

W konsekwencji zaprezentowanego stanowiska wnioskuję o wyróżnienie recenzowanej pracy doktorskiej (w związku z art. 179 ust.1 ustawy z dnia 3 lipca 2018. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwo wyższym i nauce (Dz. U 2018 r. poz. 1669 z późn. zmianami). Moją propozycję motywuję nieprzeciętnym poziomem dysertacji doktorskiej, również w zakresie słownictwa rodzimego języka, jej rozszerzeniem o kwestie natury literackiej i kulturowej, zaprezentowaniem widocznej samodzielnej i dojrzałej pracy badawczej Autorki oraz wsparciem w znacznej mierze bogatej literatury obcojęzycznej.

Wobec powyższego wnoszę o dopuszczenie Doktorantki Pani mgr Pauliny Zglinieckiej-Hojdy do dalszego postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej: sztuki muzyczne.

Jolanta Szulakowska-Kulawik

